

FAKULTA ARCHITEKTURY VUT V BRNĚ

Ústav architektury venkova

Ing. arch. Simona Dračková

**VESNICKÁ HOSPODA Z HLEDISKA UCHOVÁNÍ SVÉBYTNOSTI
A IDENTITY S MÍSTEM**

**THE VILLAGE PUB FROM THE VIEWPOINT
OF A PLACE'S DISTINCTIVENESS AND IDENTITY**

Teze doktorské práce

PhD Thesis

Obor: architektura

Školitel: Prof. Ing. arch. Miroslav Martinek, CSc.

Oponenti : Prof. Ing. Arch. Jiří Myslín, CSc.

Doc. Ing. Arch. Jiljí Šindlar, CSc.

Ing. arch. Josef Němec, CSc.

Datum obhajoby: 19. 2. 2001

© 2001 Simona Dračková

ISBN 80-214-1870-2

OBSAH

1. SOUČASNÝ STAV ŘEŠENÉ PROBLEMATIKY.....	4
2. CÍL PRÁCE	5
3. ZVOLENÉ METODY ZPRACOVÁNÍ	6
3.1 HISTORICKÝ VÝVOJ A JEHO ÚVOD DEMONSTRUJÍCÍ TRADIČNÍ HODNOTY VESNICKÝCH HOSPOD	6
3.2 PŘEHLED ZAHRANIČNÍCH PŘÍKLADŮ DEMONSTRUJÍCÍ ODLIŠNOU ARCHITEKTONICKOU TVÁŘ – „IMAGE“	6
3.3 UŽŠÍ VYMEZENÍ TÉMATU DISERTAČNÍ PRÁCE	7
3.4 ANALÝZA SOUČASNÉHO STAVU VESNICKÉ HOSPODY A SHRnutí PODSTATNÝCH POZNATKŮ..	7
3.4.1 Úvodní část - analýza vlivu současné společenské situace	8
3.4.2 Analýza vlivu společenských podmínek na utváření vesnické hospody	9
3.4.3 Analýza architektury vesnické hospody	12
3.4.4 Výsledné poznatky analýzy	13
3.5. ŘEŠENÍ VE FORMĚ PŘEHLEDŮ MOŽNOSTÍ ŘEŠENÍ	14
3.5.1 Možnosti ekonomického zabezpečení	14
3.5.2 Možnosti architektonického řešení	15
3.6 CÍLOVÝ VÝSTUP PRÁCE VE FORMĚ SOUBORŮ DOPORUČENÍ	17
3.7 ZPŮSOB A URČENÍ VYUŽITÍ PRÁCE.....	17
4. HLAVNÍ VÝSLEDKY PRÁCE	17
4.1 DOPORUČENÍ K VYTVOŘENÍ EKONOMICKÝCH PŘEDPOKLADŮ	17
4.2 DOPORUČENÍ K ARCHITEKTONICKÉMU ŘEŠENÍ.....	18
4.2.1 Doporučení typologická.....	18
4.2.2 Doporučení technická.....	18
4.2.3 Doporučení výtvarná	19
5. ZÁVĚR - ZPŮSOB A URČENÍ VYUŽITÍ PRÁCE.....	23
6. SUMMARY.....	23
7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	26
8. CURRICULUM VITAE AUTORKY.....	28

1. SOUČASNÝ STAV ŘEŠENÉ PROBLEMATIKY

V současné době je problematika dalšího rozvoje a obnovy vesnice natolik aktuální, že vzniká řada projektů Obnovy vesnice. Význam rozvoje venkova demonstruje i skutečnost, že je mu věnována značná pozornost v evropském měřítku, a že jsou proto i vyčleněny prostředky v rámci Evropské Unie a jejich iniciativ, jako je např. fond SAPARD nebo program PHARE. Po roce 2000 vystřídají v tomto ohledu program PHARE některé sociální a strukturální fondy, jako např. Fond rozvoje regionů se svými specializovanými programy, v rámci kterých bude rovněž zahrnutý i rozvoj venkova.

Tato skutečnost zřejmě ovlivní rozvoj našich vesnic s ohledem na plánovanou integraci naší země do Evropské Unie. Základem komunální politiky je seberealizace regionů, což souvisí i s novými koncepcemi Obnovy vesnice, vycházejícími z marketingového myšlení, charakteristického pro podnikové hospodaření obcí. Velký význam pro komplexní řešení Obnovy vesnice má decentralizace, autonomie a identifikace s vlastním regionem. Značnou roli hraje i problematika místních rozpočtů a zdrojů jejich financování (daně, dotace).

Postupující internacionalizace se projevuje i v současné architektonické tvorbě a dává značné části našeho architektonického prostředí nadnárodní výraz. K jeho projevům patří např. i trend extrémní různorodosti staveb, který je téměř stejný ve všech zemích civilizovaného světa a řadu architektů včetně mne přivádí k otázce, zda pak výsledkem tohoto procesu není setření pocitu jedinečné atmosféry daného prostředí. Jsem toho názoru, že jedinečnost - svébytnost určitého prostředí má nezastupitelnou hodnotu a že jedním z míst, kde je možné tuto hodnotu dnes ještě udržet, je právě naše vesnice.

Z hlediska celospolečenského významu je *podstatnou částí rozvoje a Obnovy vesnice její občanská vybavenost. Společensky významnou složkou občanské vybavenosti vesnice je i hospoda, která patří mezi základní dominanty vesnice (radnice - Obecní úřad, hasičská zbrojnice, kostel - kaple, hospoda), které silně ovlivňují architektonickou hodnotu a svébytnost venkovských obcí.*

Typické vesnické hospody, na které se zaměřuji ve své práci, lze vnímat jako druh hostinských zařízení, neboť mají řadu společných charakteristických rysů: nacházejí se v intravilánu obcí a jsou výraznou součástí jejich občanské vybavenosti, mají hlubokou tradici a jsou výrazným nositelem svébytnosti celého prostředí (zvláště v menších obcích) a existují-li ve své čisté podobě jako zařízení sloužící pro místní obyvatele - usedlíky („štamgasty“), jsou dnes mnohdy problematické z ekonomických důvodů.

Na tomto místě je nutné zmínit, že kromě typicky vesnických hospod existují ovšem ještě další druhy hostinských zařízení, které jsou užívány převážně jinými návštěvníky než usedlíky (dříve to byly zájezdní nebo výletní hospody). Ty dnes existují většinou bezproblémově, a to ať již jsou nebo nejsou součástí intravilánu obce. Jsou to případy rekreačních oblastí, kde hospoda prosperuje v důsledku vazeb na různé aktivity (např. turistiku, sport, eventuálně i s ubytováním) nebo případy

lokalit na významných dopravních trasách, kde hospoda prosperuje v důsledku poskytování služeb cestovního ruchu (občerstvení, hygiena, atraktivní sortiment doplňkového prodeje atd.).

Dalším charakteristickým rysem vesnické hospody je, že je většinou vlastněna a budována jednotlivcem, přičemž slouží širší veřejnosti. Tato okolnost hraje podstatnou roli v jejím architektonickém utváření. Přitom je zřejmé, že oproti některé ostatní vybavenosti, která nebude možná v každé malé obci, *bude hospoda požadovaná prakticky ve všech obcích, i malých, neboť má svou jasnou opodstatněnost a společenský význam.*

V současné době se však objevují z pohledu architekta nejen *kladné, ale i záporné tendence v přetváření vesnické hospody*. Při přetváření nebo novém budování vesnických hospod dochází ve značném počtu případů k nevhodným zásahům do svébytného výrazu místa (uplatnění „laciných“ efektů, přemíra reklamních prvků, chátrání objektu, nevhodné rozšiřování prodávaného sortimentu zboží v odbytovém prostoru hospody apod.). Častým důvodem je nedostatek finančních prostředků majitelů při malé návštěvnosti - nízké prosperitě hospodského provozu nebo i bezradnost majitele, jak situaci řešit. V některých případech lze pozorovat i zánik původní hospody, a v důsledku toho pak vznik náhradního nového módního zařízení („denní bar“ apod.) soudobého architektonického výrazu na jiném místě, jako kompenzace zaniklé hospody, což je z hlediska podpory uchování hodnot původního prostředí vždy ztráta.

Je zřejmé, že pro další urbanisticko – architektonický vývoj prostředí vesnice nepostačují regulativy podrobných územních plánů či rámcových programů Obnovy vesnice, protože už z principu nemohou jít do všech větších podrobností. Podrobnosti k jednotlivým druhům staveb mohou být specifikovány jen na základě hlubších analýz. V tomto směru je *v praxi viditelná potřeba zhotovení pomocných orientačních materiálů použitelných pro konkrétní případy investorských aktivit.*

2. CÍL PRÁCE

Cílem disertační práce „Vesnická hospoda z hlediska svébytnosti a identity s místem jako součást občanské vybavenosti vesnice v procesu její obnovy“ je:

- *poukázat na důležitost vesnické hospody a na její potřebnost a požadovanost,*
- *vytypovat problémy týkající se současných vesnických hospod a vytyčit možnosti jejich řešení,*
- *přispět k řešení perspektivy dalšího vývoje vesnických hospod,*
- *vytvořit pomocný odborný materiál pro investiční záměry v procesu obnovy obcí, který by specifikoval možnosti uchování, rehabilitace, či vývojového přetváření vesnických hospod ve smyslu udržení jejich svébytnosti a identity s místem,*
- *zmíněný materiál vytvořit tak, aby usnadnil orientaci v dané problematice a v možnostech řešení a aby byl použitelný jak pro odbornou, tak i pro laickou veřejnost (projektanti, stavebníci - investoři, provozovatelé, starostové a obyvatelé obcí).*

3. ZVOLENÉ METODY ZPRACOVÁNÍ

Metodický postup práce lze shrnout do následujících bodů:

- historický vývoj jako úvod demonstrující tradiční hodnoty vesnických hospod,
- přehled zahraničních příkladů demonstrující odlišnou architektonickou tvář – „image“,
- užší vymezení tématu disertační práce „Vesnická hospoda z hlediska uchování svébytnosti a identity s místem“- omezení na druh hospod sloužících převážně jen místním obyvatelům,
- analýza současného stavu vesnické hospody a shrnutí podstatných poznatků,
- řešení ve formě přehledů možností řešení
- cílový výstup práce ve formě souborů doporučení jako vodítka k výběru z předložených možností (při respektování místních specifik),
- způsob a určení využití práce.

3.1 Historický vývoj a jeho úvod demonstrující tradiční hodnoty vesnických hospod

Úvodem nastiňuji problematiku hospod v celé šíři a historické podmíněnosti. Zpracování tematiky hospod vychází z přehledu historického vývoje hostinských zařízení zjištěného z dostupné literatury, archivních pramenů i vlastních průzkumů.

V historickém vývoji jsou patrné tři základní druhy hostinských zařízení s rozlišením dle cílového účelu, pro který slouží. Jsou to:

- hospody („krčmy“) - převážně pro místní obyvatele,
- zájezdní hospody - převážně pro pasanty,
- výletní hospody - převážně pro rekreanty.

Pro úplnější orientaci a objasnění odlišností provádím *u každého ze zmíněných druhů historický rozbor, kde rozlišuji určité etapy* podle charakteristik definovaných hospodářským a společenským klimatem, četností a vazbou na místo, provozovanými činnostmi, typologií a technickým vybavením, architektonickým výrazem a identitou.

Zmíněné etapy nejsou u uvedených druhů hostinských zařízení časově totožné, a z toho důvodu bylo nezbytné každý z uvedených druhů sledovat zvlášť. U každého z druhů jsou pak uvedeny i příklady.

3.2 Přehled zahraničních příkladů demonstrující odlišnou architektonickou tvář – „image“

Přehled zahraničních příkladů je významnou součástí předložené práce ve smyslu názorných ukázek výrazně se odlišujících architektonických specifik objektů - t.j. jejich svébytnosti a identity s místem. Nezastupitelnost a důležitost uvedeného architektonického aspektu, který motivoval moji práci, je z těchto příkladů zřejmá. Obrazový materiál uvedený v disertační práci byl získán převážně pomocí internetu a doplněn i z dalších pramenů.

Z fotodokumentace je patrný nejen svébytný architektonický charakter staveb, ale i jejich souvislost s atmosférou prostředí.

Záměrně jsou uvedeny značně kontrastní a většinou takové příklady, které zachycují národní charakter staveb včetně atmosféry místního klimatu. Například irská hospoda, která se svou typickou starobylostí dřevěných portálů a uzavřenější dispozicí kójoyých interiérů již i při pohledu pocitově chrání před nepřízní počasí a naproti tomu slunná otevřenost řecké hospody, nebo s přírodou spjatý charakteristický objekt hospody amerického Colorada apod., jsou ukázkami demonstrujícími vliv prostředí.

Tímto způsobem je prezentována identita s místem jako nenahraditelná architektonická hodnota a většinou i historická hodnota místní tradice. Uvedené příklady potvrzují nepřenosnost této architektury, což je výraznější u příkladů nám zeměpisně a krajinně vzdálených. Je nutné si však povšimnout uvedené odlišnosti i u příkladů nám blízkých oblastí - například Rakouska.

Nejen charakteristický architektonický vzhled rakouských hospod obecně, ale například i interiér rakouských vesnických hospod je koncipován poněkud jinak než u nás a typologicky se více blíží sloučení hospody, kavárny a restaurace. Interiér těchto zařízení bývá členěn na vizuálně oddělené části, které umožňují intimnější setkání. Tyto části bývají různě architektonicky řešeny tak, aby byly co nejpřitažlivější pro široký okruh návštěvníků. Právě tyto příklady potvrzují, že vliv na architektonickou svébytnost nemají jen klimatické podmínky a geografická poloha, ale i mnoho dalších okolností nepochybně souvisejících s životním způsobem obyvatel, společenskými podmínkami atd.

3.3 Užší vymezení tématu disertační práce

Užším vymezením tématu disertační práce je „Vesnická hospoda z hlediska uchování svébytnosti a identity s místem“. Tímto rozumím zaměření pouze na vesnické hospody (krčmy) jako druh hostinských zařízení, který má svůj charakteristický jednoduchý „image“. K uvedené volbě jsem přistoupila na základě těchto hlavních skutečností tak, jak vyplynuly i z předchozího historického vývoje:

- tato zařízení se nacházejí výhradně *in intravilánech obcí* a jsou významnou součástí jejich občanské vybavenosti, což je širším rámcem mé práce,
- mají hlubokou tradici a jsou výrazným charakteristickým prvkem a *jedním ze silných nositelů svébytnosti celého prostředí* (zvláště v menších obcích), což je podstatnou okolností z hlediska cíle mé práce,
- existují-li ve své čisté podobě jako zařízení sloužící převážně jen pro místní obyvatele - usedlíky („štamgasty“), jsou dnes *mnohdy problematické z ekonomických důvodů*.

3.4 Analýza současného stavu vesnické hospody a shrnutí podstatných poznatků

Analýzu současné vesnické hospody jsem zaměřila především na hlubší zkoumání skutečností ovlivňujících její existenci a formování i v kontextu širšího prostředí a

dále pak na architekturu objektu vesnické hospody, zejména na jeho typologickou, technickou a výtvarnou stránku.

3.4.1 Úvodní část - analýza vlivu současné společenské situace

Tato analýza je cílena k zachycení širšího pohledu na utváření celého vesnického prostředí - tedy nejen jeho jednotlivého objektu hospody. Týká se vlivů politicko-hospodářského vývoje, vlivu civilizačních faktorů, i důsledků sociální situace.

Politicko - hospodářská situace

Politicko - hospodářská situace v naší zemi, daná systémem nepřímé demokracie a tržního hospodářství, má své kladné i záporné stránky. Příliv zahraničního kapitálu a otevření hranic na jedné straně působí pozitivně, na druhé straně například z pohledu architekta negativně přispívá k setření našeho národního charakteru.

Venkovský prostor bude pravděpodobně dosti ovlivněn podmínkami Evropského Společenství, otvírá se zde možnost podpory z regionálních fondů. Z programu rozvoje venkova vyplývá, že bude možné čerpat prostředky z evropského fondu SAPARD, eventuálně i v rámci programu PHARE, dále pak z některých dalších sociálních a strukturálních fondů. Lze předpokládat, že se taková dotace odrazí do místní situace obcí. Značnou roli hraje i problematika místních rozpočtů a jejich financování (daně, dotace). Základem komunální politiky je seberealizace regionů, což souvisí i s novými koncepcemi Obnovy vesnice, vycházejícími z marketingového myšlení, charakteristického pro podnikové hospodaření obcí. Velký význam pro komplexní řešení Obnovy vesnice má decentralizace, autonomie a identifikace s vlastním regionem.

Tyto změny souvisejí s technickým vývojem společnosti, s přechodem od industriální k informativní společnosti. Rozvoj mikroelektroniky má převratný vliv na formování způsobu života na vesnici, a v důsledku toho i na formování celého jeho hmotného prostředí. Jsou známy zahraniční případy vybudování tzv. teledomů s elektronickým vybavením, umožňujícím komunikaci a získávání informací v širokém okruhu působnosti. V současnosti jsou již známé realizace ze Skandinávie - především ze Švédska, dále pak ze Švýcarska, v menším počtu i z Německa (Bavorsko) a z Rakouska. Zvyšuje se tak možnost práce v místě bydliště, v důsledku toho může být v určitých směrech značně snížena potřeba mobility obyvatel, podporuje se přilnutí lidí k místu bydliště, takže se může změnit vztah mezi městem a venkovem (vesnice už není pro mnohé pouhou noclehárnou). To pak může ovlivnit i formování architektury vesnice a pravděpodobně i vést ke změnám mezilidských vztahů na vesnici. Zůstává otázkou, jestli obdobný vývoj nastoupí i u nás.

Civilizační faktory

Pokud jde o civilizační faktory, lze konstatovat, že důsledkem civilizačního procesu jsou všeobecně známé ekologické škody, ať již jde o narušení atmosféry,

nebo - v architektuře - například uplatňování některých problematických syntetických výrobků apod.

Vliv sociální situace

Vliv sociální situace společnosti na architektonické formování vesnice je zcela zřejmý. V důsledku problémů se zaměstnaností v odlehlých obcích a vzniklých značných rozdílů mezi jednotlivými společenskými vrstvami se v mnoha případech dostávají některé obce do zcela nových situací.

Časté jsou případy, že v intravilánech obcí zůstávají z velké části jen starousedlíci. Na druhé straně dochází k osídlování extravilánů obcí. Jde převážně o mladé lidi, kteří dojíždějí za prací mimo místo bydliště, takže tyto části obcí často plní pouze funkci nocleháren. Někdy se zde usazují elitní skupiny obyvatel, často konfliktní. Jádrem - staré centrum vesnice přes určité rozpačité snahy o „obnovu“ spíše stagnuje nebo upadá pro nedostatek financí - a to je vlastně ta část, která nejvíc souvisí s historickým vývojem daného místa, s jeho geniem loci, s otisky mnoha generací, ta část, která v sobě nese jedinečný náboj, se kterou souvisejí pocity zakořenění obyvatel a spjatost s místem ve kterém žijí, coby s domovem. Přistěhovalci už necítí sounáležitost a jednotu s daným místem. Rovněž tak situace vysokého procenta lidí, kteří dojíždějí za prací mimo obec, má negativní dopad na kvalitu společenských vazeb a utváření prostředí ve kterém žijí. V důsledku toho se mění sousedské vztahy a sociální vazby, a prostředí vesnice se pak pro mnohé obyvatele stává odcizeným. A anonymita rozhodně nepřispívá k pocitu sounáležitosti a zodpovědnosti. Nelze opomenout ani stále více se prohlubující sociální rozdíly v ekonomickém smyslu. I na venkově si někteří lidé ještě nezvykli na sociální nejistotu. Existují - li programy Obnovy vesnice, je nutné konstatovat, že se zabývají řešením problémů hmotného prostředí a navazujících aspektů jako je například ekonomická či provozní stránka, popřípadě poradenská činnost, ale zřídka kdy berou v úvahu psychologické dopady nových řešení.

3.4.2 Analýza vlivu společenských podmínek na utváření vesnické hospody

Tato další část analýzy má již užší zaměření. Rozebírám zde problematiku vlivu společenských podmínek přímo na utváření vesnické hospody a dosti podrobně se věnuji otázce společenské požadovanosti (t.j. potřeb komunikace mezi lidmi, vzájemné informovanosti, shromažďování a sounáležitosti se skupinou, sbližování různých kohort při uchování jedinečnosti každého člověka, odbourávání zábran, uchování tradice, rekreace, oddechu, zábavy, konzumace) a otázky místních specifických podmínek (návštěvnost).

Z hlediska sledovaného cíle jsou - pokud jde o společenskou požadovanost - *významná následující konstatování:*

Komunikativnost

Komunikativnost má v naší národní kultuře velmi silné kořeny. Má své pozitivní důsledky. Hospoda se často stává burzou názorů – „fórem“ - půdou pro vznik nových myšlenek a v tomto smyslu funguje v životě vesnice jako nezastupitelná instituce. Je nutné však přiznat i takovou skutečnost, že důsledky nemusí být vždy kladné, že průvodním jevem může být například i propíjení majetku, výplat, nevěra apod.

Sounáležitost se skupinou

Sounáležitost se skupinou vznikající v hospodském společenství, jakož i sblížení různých kohort, má nepochybně hluboký psychologický význam. Nedělajíc rozdíl mezi lidmi, vzniká tak v lokální společnosti svébytná jednotka lidské komunity - jako součást „image“ vesnické hospody.

Tradice

Tradice je širokým pojmem, obecně chápaným jako spojnice minulosti s budoucností. Jedním z tradovaných prvků je i vztah člověka k místu - jev tzv. „imaginárního vlastnictví“. Hospoda je jedním z nejvýraznějších příkladů architektury, kde se projevuje takové vlastnictví. Je to místo, kde se člověk ztotožňuje s určitými prvky a někdy je i sám do jisté míry formuje, ovlivňuje atmosféru prostředí svou přítomností i svými kulturními a tvůrčími projevy (lidová tvořivost).

Jsem toho názoru, že násilné udržování tradice beze zbytku však nemá své opodstatnění. Každá tradice má svou pevnou podstatu, na kterou se vážou dobově a kulturně podmíněné zvyklosti. Tyto zvyklosti na rozdíl od podstaty nejsou přenosné v prostoru nebo v čase. Za tuto podstatu tradice ve spojitosti s hospodou považují například přejímání některých kulturních projevů (písňe, hra na hudební nástroje, „kulturní“ způsob konzumace apod.), udržování nářečí, vztah k místu v podobě „imaginárního vlastnictví“. Za dobově a kulturně podmíněné zvyklosti považují např. zvyklosti plynoucí z morálního povědomí doby (např. zatímco provozování divadla mělo v minulosti své opodstatnění jako jedna z mála možností kulturního vyžití, dnes je tato potřeba vytlačena jinými možnostmi – např. sledování televize).

Rekreace, oddech, zábava

Rekreace, oddech a zábava jsou aktivity, pro něž je hospoda jedním z míst, které poskytuje dobré podmínky k jejich realizaci. Jde o potřeby člověka spjaté s regenerací sil, jejichž uspokojování nelze chápat odděleně. Ke škále jejich konkrétních forem, které byly a některé z nich jsou dodnes v hostinských zařízeních nejobvyklejší, patří: stolní řeči, hry karet - dámy - domina, koulení kuželek, hra „šipky“, kulečník, ochotnické divadlo, promítání filmů, sledování televize, taneční zábavy, lidové slavnosti k příležitosti různých svátků apod.

Konzumace patří ke společensky nejpožadovanější potřebě, zejména pokud jde o konzumaci nápojů. Zde musím připomenout, že pravidelné navštěvování hospody spojené s konzumací piva a alkoholických nápojů přivádí některé jedince i k závislosti – alkoholismu se všemi průvodními důsledky. Nosným sortimentem vesnických hospod i v dnešní době zůstává pivo, ale vyskytují se i případy podnikatelů zaměřujících se v provozování hospody hlavně na dobrou kuchyni.

Návštěvnost

Návštěvnost je v problematice vlivu místních specifických podmínek jedním z nejvýznamnějších faktorů. Má přímý dopad na rentabilitu hospody, což může následně ekonomicky přímo souviset i s architektonickým stavem objektu hospody. Z tohoto hlediska je rozdíl, jde-li o pravidelnou nebo nárazovou návštěvnost hospody.

Pravidelná návštěvnost se liší dle krajových specifik. Její intenzita je závislá jak na místních zvyklostech, tak i na velikosti dané obce a na schopnostech provozovatele. Je rozhodující pro ekonomické udržení hospody. V oblastech s nízkou pravidelnou návštěvností hospoda sama o sobě téměř neprosperuje. Bývá často provozována jako doplňková činnost hospodského při hlavním zaměstnání jinde nebo při důchodu. V takovém případě nemůže být z těchto zdrojů pokryta ani stavební údržba, ani rekonstrukce. V těchto popsanych případech už nejde jen o ohrožení svébytnosti původní hospody a její identity s místem, ale někdy přímo i o riziko zániku hospody. Dochází-li v některých případech k takovým zásahům, finance pak zpravidla plynou z jiných zdrojů než z výtěžku hospody. Pokud jde o sponzorskou výpomoc, bývá však často reklamně zacílena.

Z uvedených důvodů plyne bezradnost jak situaci řešit. Zmíněné objekty v těchto případech chátrají.

Pozitivním přínosem v ekonomice hospod jsou aktivity využívající různých krajových specifik (zejména stravování – vyhlášená dobrá kuchyně pak přitahuje hosty ze širokého okolí).

V oblastech, kde je pravidelná návštěvnost hospod vysoká, tato zařízení většinou prosperují a bývají hlavní živností provozovatele.

Nárazová návštěvnost - nárazově je hospoda využívána celým spektrem populace (obojím pohlavím a všemi věkovými skupinami obyvatel) při mimořádných příležitostech, tj. například při příležitostech sportovních a kulturních akcí ve vesnici (fotbalová utkání, diskotéky, hony), při příležitostech pracovních setkání (volby, schůze podílnických společností, schůze spolků, reklamní akce) a při příležitostech větších rodinných akcí (svatby, pohřby). Tyto akce jsou převážně realizovány (až na výjimky – např. pohřby) o sobotách a nedělích.

Tato nárazová návštěvnost má pro hospodu i takový význam, že k tomuto objektu získává vztah široká veřejnost (význam „imaginárního vlastnictví“).

3.4.3 Analýza architektury vesnické hospody

Tato část analýzy je zaměřena na nejobvyklejší případy řešení současného stavu vesnických hospod a na konstatování některých extrémních případů (ať již kladných či záporných – odděleně podle následně popsanych jednotlivých složek). Lze uvést například tyto některé poznatky:

Typologická složka řešení

Typologická složka řešení zahrnuje hlediska funkce, provozu a prostoru. Typologické řešení má ve většině případů svou základní podobu takovou, že poměrně velký odbytový prostor s výčepním pultem, poblíž kterého bývá umístěn i mrazicí box, navazuje na příslušenství kuchyně a skladů. Hygienické zařízení bývá přístupné buď z odbytového prostoru, nebo samostatně přes dvůr (u starších hospod).

V oblastech s vysokou pravidelnou návštěvností je typologické uspořádání rozmanitější a přibývají nebo se rozšiřují některé provozy (např. kapacitní kuchyně, sklady, přípravná jídel). Výjimkou nejsou ani nové provozy. Některé z nich by byly přijatelné v odděleném místě – paralelně (viz. kap. 3.5.1.), objevují-li se však přímo v odbytovém prostoru hospody, nelze je považovat za vhodné - například prodej second-hand, stánkového zboží apod. Jiným případem rozšiřujících provozů jsou doplňkové funkce odbytového prostoru hospody (viz. kap. 3.5.1.). Některé z nich jsou vhodné (např. veřejné stravování), jiné – jsou-li sloučeny v jednom prostoru - jsou opět kolizní (např. televize, hrací automat).

Obecně lze konstatovat, že *architektura současné hospody není vždy uzpůsobena novým rozšiřujícím funkcím*. V tomto smyslu jsou případy nevhodného přetváření vesnických hospod poměrně časté.

Technická složka řešení

Technická složka řešení zahrnuje hlediska konstrukcí a technických zařízení. Moderní technologie se v konstrukcích vesnických hospod vyskytují zatím ojediněle. Stávající stavby vesnických hospod jsou ve své většině postaveny tradičními technologiemi z tradičních – přírodních materiálů (kámen, cihla, hlína, dřevo). Převážně díky uplatněným přírodním materiálům jsou tyto stavby silně spjaty s místem ve své původní podobě, což má vliv na utváření svébytnosti prostředí.

Co se týče technického vybavení, neexistují již případy objektů hospod, které by nebyly napojeny na síť elektrické energie a na vodovodní síť, i když doplňkově může být využívána i stará studna. Postupně již přibývají i případy vybudované veřejné kanalizace nebo domovních biologických čistíren odpadních vod. Těmto podmínkám odpovídá ve své většině i vnitřní technické vybavení objektu hospody.

Výtvarná složka řešení

Tato složka zahrnuje hlediska prostorové kompozice, výrazu a začlenění objektu.

Připomínám fakt, že výtvarná složka je vnímána jako jedna z výrazných složek svébytnosti prostředí. Svěbytnost lze v architektonickém smyslu chápat jako souhrn prvků (přírodních i člověkem vytvořených), které mají určité vlastnosti (prostorové, fyzikální atd.) s určitými vztahy mezi sebou včetně symbolického významu. Je tedy nesporné, že i *objekt hospody* je součástí tohoto prostředí - *má vliv na utváření svébytnosti prostředí celé vesnice* – jejího centra – návsi – ulice.

Historicky je objekt hospody (sledovaného druhu – viz. kap. 3.3.) téměř ve všech případech situovaný v centru obce. Stojí buď samostatně nebo v návaznosti na okolní stavení z jedné nebo z obou stran. Určité rozdíly jsou v architektonickém hmotovém utváření, a to hlavně pokud jde o tvar střech. Výtvarný výraz objektu je umocněn citlivou barevností. To vše souvisí mimo jiné i s regionální polohou.

V současnosti se do tradičně utvářených výrazově rozdílných stavení mnohdy dostávají moderní materiály a architektonické prvky (zejména detailů), zapříčiňující uniformitu a podporující povrchnost vzhledu. Malebnost dřívější barevnosti se vytratila a jen váhavě se v přítomnosti navrácí. Na rozdíl od typických svébytných prvků se často setkáváme s uplatňováním vlastního vkusu majitelů, poznamenaným laickým přístupem ve smyslu nerozlišení cizích prvků od prvků svébytných. Dochází tak mnohdy k implantování líbivých, avšak v daném místě nevhodných prvků – týká se například tvarovaných vikýřů, netypických tvarů střech apod. Navíc se zde objevují architektonické prvky reklamně propagované, eventuálně za zvýhodněnou cenu, necitlivě použité v daném prostředí - například předzahrádka s umělým trávníkem (kobercem) a se slunečníky „Coca-Cola“, problematická jsou i plastová okna a v interiéru podlaha z PVC jako imitace dlaždic apod.

V důsledku zmíněných fakt dochází k negativnímu přetváření výtvarného výrazu objektu hospody a tedy i k potírání svébytnosti tohoto objektu a jeho identity – sounáležitosti s místem.

3.4.4 Výsledné poznatky analýzy

Výsledné poznatky analýzy současné vesnické hospody, které byly určující pro další postup a směr mé práce je možné vyjádřit v následujících bodech:

- Hospoda patří k jednomu z architektonicky nejvýznačnějších vesnicetvorných prvků, které ovlivňují charakter místa,
- Má svou jasnou opodstatněnost a společenský význam. Je zřejmé, že oproti některé ostatní vybavenosti, která nebude možná v každé malé obci, bude hospoda požadovaná prakticky ve všech obcích, i malých.
- Existence hospody v absolutním smyslu tedy není ohrožena. Celkově je však patrné, že ne všechny vesnické hospody jsou ve svém vývoji architektonicky dosti citlivě přetvářené nebo ne dosti citlivě budované, a že tím ve značném počtu případů dochází k nevhodným zásahům do svébytného výrazu místa. *Důvody architektonicky nevhodného přetváření hospody* jsou různé. K hlavním patří *neerudované investorské přístupy* (nedostatečná citlivost), *vliv reklamního sponzorství*, *neadekvátní řešení ekonomické nerentability hospodského provozu* (např. nevhodné funkční rozšíření v rámci odbytového prostoru) nebo i *chybějící*

pomocný podrobný architektonicko – osvětový materiál zaměřený na konkrétní druh občanské vybavenosti.

- V mezních případech, kdy hrozí zánik původní hospody v důsledku nerentability provozu a neschopnosti či nezájmu provozovatele hledat řešení, je zpravidla ve zrodu náhradní nové zařízení jako kompenzace zaniklé hospody, což je ale z hlediska uchování hodnot původního vesnického prostředí vždy ztrátou.

3.5. Řešení ve formě přehledů možností řešení

Řešení jsem ve smyslu předchozího shrnutí poznatků analýzy zaměřila na vytvoření přehledů různých možností řešení s cílem vyslovení určitých doporučení pro praktickou volbu z těchto možností. Tyto přehledy se týkají:

- možností ekonomického zabezpečení jako předpokladu provozování nerentabilního hospodského provozu, a tím i vytvoření podmínek nejen pro udržení původní hospody, ale i pro kvalitní investice do eventuálního přetváření hospody, eventuálně i novostavby.

Ve svém konkrétním výstupu jsem je omezila na přehledy možností doplnění určitými přídatnými aktivitami při provozování hospody (možnosti funkčního rozšíření provozu).

- možnosti takového architektonického řešení vývojového přetváření původní hospody nebo eventuálně i řešení novostavby hospody, které by podpořilo její svébytnost a identitu se svým vesnickým prostředím. V konkrétním výstupu nastiňuji přehled typologických, technických a výtvarných možností stavebních zásahů předpokládaných především při rekonstrukcích a dostavbách, ale i novostavbách vesnických hospod (ve výtvarné a konstrukční oblasti nevylučující ani obecnější uplatnění).

3.5.1 Možnosti ekonomického zabezpečení

Pokud jde o vytvoření ekonomického předpokladu pro udržení existence těch hospod, jejichž provozování je v současnosti nerentabilní, předkládám náměty na možnosti rozšíření o aktivity tzv. paralelní nebo doplňkové, které vymezují a jejichž realizace pak může mít přímý vliv na architekturu vesnické hospody.

Aktivity paralelní

Aktivity paralelní jsou provozované souběžně s provozem hospody, avšak mimo její odbytový prostor, což ve své většině znamená časový nesouběh.

Pro formování architektury hospody mají rozhodující vliv ty případy paralelních aktivit, které mají fyzickou návaznost na objekt hospody (např. prodejny, řemeslné výroby, sportovní zařízení).

Aktivity doplňkové

Aktivity doplňkové jsou provozovány souběžně s provozem hospody v rámci jejího odbytového prostoru, a jsou tedy časově souběžné. Toto řešení dává předpoklad i ke zvýšení návštěvnosti a konzumace v hospodě (např. stravování, zábavní hry jako např. kulečnick, spolková činnost).

Na formování architektury hospody mají tyto aktivity vliv vždy (někdy pouze na interiér).

Výčet aktivit v obou skupinách uvádím v rozlišení na vhodné, přijatelné a nevhodné. Tuto klasifikaci jsem provedla v každé ze skupin aktivit (paralelní, doplňkové) zvlášť, protože při zvážení hledisek jak architektonicko-prostorových a tradičně-venkovských, tak i současných vývojových tendencí jsou zde jisté rozdíly.

3.5.2 Možnosti architektonického řešení

K možnostem architektonického řešení přetváření či novostaveb vesnických hospod úvodem upozorňuji na neopominutelnost požadavků daných podrobnými územními plány a programy Obnovy vesnice. Podrobnější informace, které předkládám ve formě přehledů možností odděleně podle základních hledisek (provozně a prostorově-typologických, technických a výtvarných), jsou prohloubením, které by mělo přispět k vyšší kvalitě výsledků. Uvedené přehledy možností jsou ve své většině podány nejen v písemné, ale většinou i v grafické názorné podobě (typologická schémata, kresby charakteristických konstrukcí, schemata urbanistických typů, kresby a fotodokumentace výtvarně-architektonických fragmentů atp.).

Přehled typologických možností

Přehled typologických možností je souborem, ze kterého je patrné, že výchozím materiálem pro nalezení vhodného řešení nejsou jen obvyklé provozní zásady a parametry doporučené ČS normami nebo předpisy pro provozování veřejného stravování apod. Pro řešení v duchu svébytnosti a identity nového s danou lokalitou je mimo výše uvedené materiály důležité vycházet i z tradičních principů řešení, a to i tehdy, když jsou odlišné od současných typologických zvyklostí. Tam, kde není přímý rozpor se současnými právními předpisy a normami, není potřeba původní typologické principy zavrhnout. Pokud jde o existenci odborných materiálů, k této věci pokládám za důležité poznamenat, že zatímco například typologií původních vesnických obydlí se zabývá řada autorů a existuje v tomto směru obsažná literatura (rozebírající podrobně různé typy domů, a to i ve vztahu k regionům), *soubornou typologii hostinských zařízení známe až z poslední doby jako typologii restaurací, a to obecně bez ohledu na její vesnickou či městskou lokalizaci a bez ohledu na tradici*. Typologii původních vesnických hospod a jejich další typologický vývoj je však možné vysledovat z historických zobrazení těchto staveb, tak jak je uvádím v příslušné kapitole.

K mému orientačnímu přehledu možností je nutné ještě poznamenat, že se navíc z typologického hlediska projevuje jistý rozdíl podle toho, jde-li o funkční rozšíření o aktivity paralelní či doplňkové (i když v obou případech může jít o přístavbu).

Přehled technických možností

Přehled technických možností jsem vyjádřila souborem možností řešení stavebních konstrukcí a technické vybavenosti v obecném smyslu.

Pro základní orientaci týkající se vztahu konstrukce a architektonického pojetí objektu předkládám *přehled hlavních reprezentativních druhů, charakterizovaných převládajícím konstrukčním materiálem tak, jak jsou běžně nazývány*. Jde o stavební formy jako výsledek konstrukce (cihelná stavba, hliněná stavba, dřevěná stavba, kamenná stavba, ocelová stavba atd.).

Přehled možností technické vybavenosti je rovněž pouze orientační a zahrnuje zařízení zabezpečující užívání objektu, odpovídající současné civilizační úrovni. Týká se například způsobů řešení kanalizace, využití elektrické energie a alternativních zdrojů, způsobů vytápění atd.

Přehled výtvarných možností

Přehled výtvarných možností je nejobsáhlejší částí práce. Je zaměřený na různé podoby vybraných fragmentů vesnické architektury, kterými jsou:

- prostorové formy objektu (tvar půdorysu a jeho orientace k ulici v urbanistickém kontextu, tvar střechy, výška objektu - podlažnost, prostorové prvky objektu),
- ostatních výrazové prvky objektu (plošné prvky objektu, pohledové materiály a jejich textury, barevnost),
- interiérové prvky objektu (mobiiliář, prostorové dělicí prvky, svítidla, doplňky).

I když je *objekt jedním architektonickým celkem, jehož jednotlivé složky nelze řešit izolovaně* bez komplexního vnímání, shledala jsem zmíněné *dílčí přehledy účelnými* z toho důvodu, že regulační podmínky vydávané stavebními úřady jsou vždy formulovány parciálně jako vymezení stavebního místa (souvislost s tvarem půdorysu), tvaru střechy, užitého materiálu pro krytinu apod.

Výchozím materiálem pro vytvoření tohoto rámcového orientačního přehledu je připomenutí výtvarných fragmentů a jejich výtvarných řešení v tradičním vesnickém pojetí v obecné rovině.

V tradičním vesnickém pojetí proto, že má význam jako výchozí formulace pro novou tvorbu svébytné architektury, identické s vesnickým prostředím.

V obecné rovině proto, že výtvarné možnosti stavebních zásahů mají platnost nejen pro rekonstrukce, dostavby nebo novostavby vesnických hospod, ale pro jakýkoliv druh vesnických staveb. Pokud se vyskytuje specifikum, které je spjata výlučně s hospodou, je v příslušných případech rozvedeno.

Výtvarná stránka tradičních vesnických stevůb má samozřejmě i *úzkou souvislost regionální*. Velmi podrobně je tato problematika rozebrána v četné literatuře. Z toho důvodu uvádím regionální souvislosti jen příkladně.

3.6 Cílový výstup práce ve formě souborů doporučení

Soubory doporučení jsou vodítkem k výběru z předložených přehledů možností. Byly zpracovány na základě vlastních rozvah a poznatků z literatury separovaně k jednotlivým fragmentům prezentovaným v přehledech možností řešení, při zohlednění důležitosti místních specifik. Zmíněné přehledy možností řešení jsou proto nutným předpokladem i součástí cílového výstupu práce. Z praktických důvodů jsou soubory doporučení zařazeny vždy bezprostředně následně za přehledy možností. Níže je podrobněji uvedu pod titulem „Hlavní výsledky práce“.

3.7 Způsob a určení využití práce

Pokud jde o způsob využití této práce, je tomuto problému věnována pozornost v kapitole „Závěr“. Je nutné dodat, že cílový záměr vytvoření pomocného odborného materiálu pro investiční akce týkající se rehabilitací vesnických hospod ovlivnil nejen formu presentace výsledků, ale i metodiku zpracování celé disertační práce.

4. HLAVNÍ VÝSLEDKY PRÁCE

Hlavním výsledkem práce je *soubor doporučení směřujících k architektonickému řešení rekonstruovaných, dostavovaných i nových objektů vesnických hospod ve prospěch jejich svébytné hodnoty a identity s daným prostředím a rovněž doporučení směřujících k vytvoření ekonomického předpokladu pro udržení existence* těch původních vesnických hospod, jejichž provozování je v současnosti nerentabilní.

4.1 Doporučení k vytvoření ekonomických předpokladů

Konkrétní doporučení k vytvoření jednoho z možných ekonomických předpokladů udržení nerentabilních vesnických hospod či novostaveb hospod v případně problémových lokalitách jsou zaměřena na rozšíření aktivit provozovatele, které by přispěly ke zlepšení jeho finanční situace a přitom byly co nejpríhodnější alternativou z hlediska řešení návaznosti na funkci hospody i z hlediska potřeby širších zájmů.

Doporučení rozšíření aktivit *navazuje na přehled aktivit uvedených v disertační práci, které jsou v příslušné stati rozlišeny na aktivity paralelní a doplňkové* (viz. kap. 3.5.1.) a ohodnoceny z hlediska vazby na hospodu jako vhodné - přijatelné - nevhodné. Celkově jde o následující doporučení:

- Výběr provádět z aktivit, které jsou v disertační práci v této stati uvedeny jako „vhodné“ a „přijatelné“. „Nevhodné“ nepřipustit.

- Preferovat specifické potřeby obyvatel v daném místě, charakteristické krajové zvláštnosti - přitažlivé i pro širší okruh veřejnosti atp.
- Zvážit fyzické, časové a stávající ekonomické možnosti provozovatele s ohledem na provozování doplňkových nebo paralelních aktivit.
- Posoudit stavebně-architektonické možnosti realizace.

4.2 Doporučení k architektonickému řešení

Konkrétní doporučení směřující k architektonickému řešení jsou zaměřena na všechny součásti architektonického řešení i v urbanistickém kontextu, t.j. na jeho stránku typologickou, technickou a výtvarnou.

4.2.1 Doporučení typologická

Tato doporučení navazují na přehled provozně i prostorově dispozičních, graficky vyjádřených, příp. obecně se vyskytujících řešení hospod, včetně možností začlenění přídatných aktivit (ohodnocených kladné – záporné). Jde o následující doporučení:

- *Z hlediska provozně typologického* se co nejvíce přiblížit k základním principům řešení provozu, který respektuje svébytnou charakteristiku původní vesnické hospody – v disertační práci schéma „kladné případy“. Pokud jde o provozní napojení dalších společenských aktivit, jako např. řešení prostorově náročných her (kuželky) nebo venkovního sezení atp., lze konstatovat, že kladné případy budou všechny ty případy, které mají přímou návaznost na odbytový prostor hospody a nekříží se s provozem personálu.
- *Z hlediska prostorově typologického* řešit úpravu ve smyslu diferenciaci vzájemně se rušících funkčně rozdílných provozů odbytového prostoru hospody - alespoň iteriérovými prostředky tak, aby vyhověly požadavkům současné doby, ale přitom respektovaly původní základní koncepci, která dává předpoklad k udržení svébytnosti vesnické hospody (např. flexibilní posuvné zvukoizolační předěly, mobilní televize).

4.2.2 Doporučení technická

Tato doporučení jsou souborem doporučení k řešení stavebních konstrukcí a technické vybavenosti objektu. Navazují na přehledy případů v současné době se obecně vyskytujících (tedy nejen na vesnici).

Pokud se týká řešení stavebních konstrukcí, jde o následující doporučení:

- Není podmínkou užití výhradně stavebních konstrukcí tak, jak jsou uvedeny v disertační práci v souvislosti s „obvyklými“ vesnickými stavbami.
- Přiznání některých jiných konstrukcí může být pozitivním přínosem tehdy, jestliže svým kontrastem umocní výtvarný účín navazující dochované tradiční stavby a jejího prostředí. Pravdivost odlišení starého a nového je pak namístě.
- Mít na paměti, že konstrukční řešení může silně ovlivnit architektonický výraz stavby, zejména je-li materiál konstrukce viditelně přiznán.

- Zakrytí moderní konstrukce (obkladem apod.) připustit jen tam, kde působí příliš rušivě - zejména při rekonstrukcích (statická zpevnění starých staveb apod.).

Pokud se týká řešení technické vybavenosti, jde o následující doporučení:

- Je možné využít všech možností moderních způsobů řešení technické vybavenosti s výjimkou elektrického podlahového vytápění, které v hostinském provozu není vhodné z hygienických důvodů.
- Tradiční způsoby jako např. studna ve dvoře nebo lokální vytápění obytného prostoru hospody, které dokreslují „image“ hospody, je mnohdy vhodné ponechat i jako doplňková - nouzová zařízení.
- Nebránit se uplatnění netradičních zdrojů energie - avšak s vědomím, že některé z nich ovlivní výtvarný vzhled stavby. Přiznání nového technického prvku však nemusí znehodnotit původní stavbu, naopak někdy může i její kvality podtrhnout.

4.2.3 Doporučení výtvarná

Tato doporučení jsou souborem doporučení prostorových forem objektů, výtvarných prvků objektu a interiérových prvků obytného prostoru hospody. Navazují na přehledy obvyklých případů vyskytujících se v tradici na vesnici.

Doporučení výtvarně prostorových forem

Tato doporučení jsou zaměřena na řešení jednotlivých výtvarně-prostorových fragmentů objektu, t.j. tvaru půdorysu, tvaru střechy, výšky objektu - jeho podlažnosti, dílčích prostorových prvků objektu.

Pokud se týká tvaru půdorysu, související přehled uvedený v disertační práci zohledňuje i urbanistické podmínky typů obcí. Jde o následující doporučení:

- Možnosti půdorysného řešení lze ve své většině doporučit dle tabulky uvedené v disertační práci jako kombinaci obdélníkových tvarů, případně přizpůsobených možnostem pozemku i v nepravidelných skladbách a pokud to podmínky dovolí - zvolit takové urbanistické začlenění objektu, které odpovídá danému typu zástavby ve vesnici.
- Důsledné prosazování tradičního typu půdorysu však nelze v důsledku vývojových změn považovat u objektu hospody za striktní podmínku.
- Není důvodu nepřipustit různé nepravidelné tvary půdorysu, obvyklé v současné architektonické tvorbě, jsou-li zároveň funkčně zdůvodněné, nikoliv však samoučelná extrémní pojetí, jako jsou např. kombinace kruhových tvarů, trojúhelníků, tvarů s ostrými úhly, vlnovek apod.

Pokud se týká tvaru střechy, související přehled uvedený v disertační práci je doplněn i příkladným regionálním určením. Jde o následující doporučení:

- Řídit se převládajícím tvarem střechy v dané oblasti a zároveň sklonem odpovídajícím daným klimatickým podmínkám.
- Neuplatňovat novodobé tvary jako např. válcové střechy, konstrukce z kuželoseček, nepravidelné zkosené tvary střech, rovné střechy apod.

Pokud se týká podlažnosti - výšky objektu, související přehled schémat uvedených v disertační práci zobrazuje i vztah jednotlivých podlaží k architektonickému objemu, včetně příkladného regionálního určení. Jde o následující doporučení:

- Pro výškové řešení vesnické hospody je do značné míry určující výškové uspořádání jejího okolí.
- U hospod je vhodné preferovat přízemní objekty (z funkčního důvodu).
- V případě patrovosti zvážit rozmístění funkcí s ohledem na bezbariérovost.

Pokud se týká prostorových prvků objektu, související přehled zahrnuje hlavně škálu specifických znaků původních vesnických staveb, jako jsou: podsíň, žudr, podstánek, podloubí, žondr, žudr, žudro, podsínek, podstávka, podlomenice, vikýř, kabřinec; dále pak různá tvarování komínů, bran, plotů, nebo i detailů hospodských předzahrádek. Jde o následující doporučení:

- Je vhodné přehled uvedený v disertační práci vnímat jako inspirativní.
- Pro udržení kontinuity genia loci daného místa by nebylo vhodné zcela opustit tradiční formy.
- Je vhodné místní charakter architektonických forem respektovat, i když třeba v moderním přepisu.
- Jen příkladně upozorňuji na dnes již opomíjenou podsíň (žudr), která dříve sloužila i jako společenský prostor (besedování), což dnes v případě řešení hospody může mít svůj velmi funkční i atraktivní význam utváření kryté hospodské předzahrádky.

Dále lze upozornit na možnou inspiraci, kterou je starobylé žudro (moderní přepis v podobě výrazněji plastického portálu - závětrří a zádveří).

Doporučení výrazových prvků objektu

Tato doporučení jsou zaměřena na různé výtvarně výrazové kategorie: plošné prvky, pohledové materiály a jejich textury, barevnost.

Pokud se týká plošných prvků objektu, související přehled uvedený v disertační práci zahrnuje řadu zajímavých případů výtvarného pojednání dveří, portálů, oken, okenic, šambrán, lomenic a ornamentálních prvků - vesměs jejich historických vesnických podob. Jde o následující doporučení:

- Uvedený přehled má opět smysl převážně inspirativní. Pokud se v daném místě určitý prvek tradičně vyskytuje a je pro danou oblast charakteristický, je vhodné jej zachovat, případně renovovat. Pokud jde o nová uplatnění těchto tradičních prvků, mohou být použity jako přiznaný originál nebo jako připomenutí jejich moderním přepisem.
- Volba a řešení výrazu těchto prvků by měla být vždy v souladu s filosofií stavby a součástí konceptuálního architektonického záměru stavby.
- Eventuální dodatečné umístění prvků (např. při rekonstrukcích) by nemělo být náhodné, ale mělo by vyplynout z vazby na základní stavební strukturu a celkový koncepční záměr.

Pokud se týká pohledových materiálů, související přehled uvedený v disertační práci zahrnuje příklady různě uplatněných materiálů na vesnických stavbách. Týká se

uplatnění omítek, azbestocementu (střešní tašky), pálené hlíny (střešní tašky, pálené cihly, keramické dlažby), nepálené hlíny (zdivo), dřeva (konstrukčního i dekoračního), kamene (konstrukčního), betonu (podezdívky, dlažby, plotové sloupky), plechu (střešní krytina, klempířské doplňky). Jde o následující doporučení:

- V co největší míře pohledově uplatňovat přírodní materiály.
- Pohledové přiznání konstrukčního materiálu, pokud to neodporuje celkovému koncepčnímu záměru a pokud je tento konstrukční materiál kvalitní, je tím nejpravdivějším řešením.
- Využít moderních účinných prostředků ke konzervaci přírodních materiálů tak, aby nepoškodily jejich přirozený vzhled (např. řešení podlah).
- U nově budovaného objektu nebo na jeho části se vyhnout pohledovému uplatnění těch umělých materiálů, které by stavbě daly luxusní monumentální městský vzhled.

Pokud se týká barevnosti, související přehled uvedený v disertační práci zahrnuje příklady některých barevných kombinací, které se tradičně vyskytovaly v lidové architektuře. S vědomím, že problém barevnosti je těžko uchopitelný v obecné rovině a že je závislý na výtvarném citu autora, vyslovuji tento názor:

- Jednou z možností řešení návratu barevnosti do vesnické architektury je inspirovat se z barevnosti lidové architektury z doby na přelomu 18. a 19. století, kdy na vesnici tento výtvarný projev ve svém celku dosahoval největšího rozkvětu a týkal se jak exteriérů, tak i interiérů. Je už ale problematické, jestli a kde je možné se inspirovat i z dřívějšího ornamentálního pojetí nebo zvyklostí vytváření ploch vícebarevným postřikem a tečkováním (jak to bylo například na Pardubicku nebo v oblasti Polabí). Co nelze doporučit, je přejímání cizích vzorů ze zahraničí, neboť jsou spjaty s jinou tradicí i jinou národní mentalitou obyvatel.

Pro hledání vlastní cesty může být prospěšné uvážení těchto principů:

- Barevné členění je v zásadě možné řešit dvěma způsoby - barevným odlišením plastických článků či jednotlivých hmot, nebo barevným členěním v ploše.
- Převládající barevnou plochu fasády řešit s ohledem na barvu střešní krytiny.
- Zvážit barevnost, která byla tradiční v daném místě.
- Barevnost exteriéru a barevnost interiéru řešit ve vzájemném souladu.
- Zvážit tradiční uplatnění barevného zvýraznění vstupu a ostatních otvorů i detailů.

Doporučení k řešení interiérových prvků

Tato doporučení se týkají výhradně odbytového prostoru hospody - jeho mobiliáře, zabudovaných interiérových prvků, prostorových dělicích prvků a doplňků.

Pokud se týká mobiliáře, související přehled uvedený v disertační práci zahrnuje sedací soupravy včetně jejich uspořádání v prostoru, kulečnick, hrací automat. Jde o následující doporučení:

- Zásadně volit masivní sedací soupravy a jejich uspořádání v prostoru řešit tak, aby byla přirozeným způsobem uspokojena i potřeba komunikace větších skupin hostů, t.j. dlouhé stoly pro 8 - 10 hostů a eventuálně lavice.
- Kulečnick, eventuálně zařízení pro hru v šipky umístit tak, aby nebyli ohroženi sedící ani procházející hosté a aby se nebránilo provozu obsluhy - personálu.
- Vyloučit umístění hracího automatu jako společensky nevhodného zařízení.
- Umístění televize řešit tak, aby bylo možné interiérovými prostředky oddělit skupinu hostů přihlížejících od skupiny hostů, kterou poslech televize obtěžuje.

Pokud se týká zabudovaných interiérových prvků, související přehled uvedený v disertační práci zahrnuje výčepní pult, tělesa vytápění a svítidla. Jde o následující doporučení:

- Výčepní pult nechat ve své funkční podobě (není důvodu pro jeho potlačení začleněním do barového pultu - nápodobě městských barů).
- Ze současného sortimentu těles vytápění volit ta nejméně nápadná; pokud jde o stará kamna na tuhá paliva - dokreslující obraz hospody, je mnohdy vhodné je ponechat (případně i jako doplňkové nouzové řešení pro přitápění).
- Výběr osvětlovacích těles, ať již závěsných či nástěnných, je třeba provést tak, aby se nestaly tím nejatraktivnějším zařízením, ovládajícím prostor. Lze doporučit spíše jednoduché nebo stylově řešené formy.
- Svítidla by měla prostor přiměřeně osvětlovat, nikoliv však přesvětlovat.
- Nevhodné pro atmosféru hospody jsou zářivky, což platí i pro portálové plošné reklamní tabule.
- Pokud jde o osvětlení portálu, zvolit raději nevtíravé nasvícení nápisu či emblému, které může být i nepřímé.

Pokud se týká prostorových dělicích prvků, související přehled uvedený v disertační práci zahrnuje případy předělů závěsem, shrnovací stěnou, briláží. Jde o následující doporučení:

- Lze doporučit mobilní způsob řešení předělů, který však nezasáhne negativně do atmosféry hospody, t.j. vyloučení plastů a řešení spíše posuvnou stěnou.
- Pokud jde o vizuální předěly vytvářející boxy, jsou jistým přepychem; pokud budou však použity, musí být řešeny tak citlivě, aby nevytvořily atmosféru moderní restaurace či kavárny.

Pokud se týká doplňků, související přehled uvedený v disertační práci poukazuje na doplňky s firemními znaky, ubrusy, slunečníky, závěsy, plakáty, ale např. i stylové prvky vývěsních znamení a uměleckých výzdob v interiéru. Jde o následující doporučení:

- Vyvarovat se přehnané výzdoby reklamními předměty, využití této výzdoby omezit na přiměřenou míru a na reklamy související se základním konzumním artiklem - pivem (např. pивní podtácek s reklamou pivovaru).
- Nechat vyniknout kvalitně řešený interiérový prostor a jeho zařizovací předměty (např. masivní dřevěný stůl bez zakrytí ubrusem, nebo palubovou podlahu či stájovou dlažbu bez překrytí PVC apod.).

- Výběr umělecké výzdoby a designu účelových předmětů může mít moderní výraz, ale neměl by být v rozporu s charakterem vesnického prostředí.

5. ZÁVĚR - ZPŮSOB A URČENÍ VYUŽITÍ PRÁCE

Elaborát by měl posloužit pro potřebu obcí buď jako doplněk programu Obnovy vesnice nebo samostatně tak, aby se odborná i laická veřejnost (projektanti, stavebníci - investoři, provozovatelé, starostové a obyvatelé obcí) mohla lépe orientovat při rozhodování o formování daného prostředí. Je obecným prohlubujícím materiálem „projektů obnovy vesnic“, využitelný jako celek, nebo i jen ve svých dílčích částech.

Pokud jde o projektanty, lze předpokládat individuální způsob využití této práce, a to nejen její výsledné části „řešení“, završené souborem doporučení, ale i její „analytické části“ jako vodítka ke zpracování konkrétního kontextuálního podkladu pro architektonické řešení.

K problému používání výsledků práce nutno ještě poznamenat následující:

Zatímco typologická a technická doporučení mají více exaktní než intuitivní základ a jejich využití je bezproblémové, tak využití výtvarných doporučení je pro svůj intuitivní charakter velmi citlivým krokem, vyžadujícím pochopení jejich správného místa v procesu komplexního architektonického řešení. Ve své práci proto pro hledání výtvarného pojetí řešení navrhuji, aby byly v rámci analytické přípravy před započítím architektonického návrhu vždy specifikovány charakteristické tradiční znaky dané obce. Vodítkem a inspirací k tomu mohou být orientační přehledy fragmentů architektury vesnických staveb, které uvádím ve své práci. Samozřejmým předpokladem je přitom seznámení se s regulativy stanovenými v konkrétním územním plánu, případně i studium literatury podrobně pojednávající o historických místních - regionálních zvláštностech, kterou ve své disertační práci příkladně zmiňuji. Uplatňování tradičních znaků v novém návrhu považuji za jeden ze základních kroků, který může zajistit kontinuitu svébytnosti dané obce.

Za těchto uvedených předpokladů lze pak očekávat, že komplexní architektonické řešení objektu vesnické hospody (ať již jde o rekonstrukci, přístavbu - popř. nadstavbu, či novostavbu) si citlivě podrží svou svébytnost a identitu s místem.

6. SUMMARY

Advancing internationalisation is manifest in contemporary architecture and it imparts a supranational appearance to a considerable part of our architectural environment.

The trend towards extreme diversity of structures is almost the same in all major cities of the civilised world; a number of architects, including myself, are led to the question whether this process might not erase the unique feeling of a given place. To my mind, the uniqueness - peculiarity - of a given setting has an irreplaceable value, and one of the places where this value can be preserved is in the village.

From this point of view, I have developed my dissertation. It focuses on one of the forms of the village's civic facilities - the pub - as an element which markedly affects the distinctiveness of its environment. One of the reasons for selecting this subject - "The Village Pub from the Viewpoint of a Place's Distinctiveness and Identity" - was the fact that it is precisely the village pub whose "face" often suffers from not being economically viable, or is often exposed to inappropriate entrepreneurial pressures. These, in the given context, do not always have a positive impact (the effect of advertisements, the application of various "cheap" effects, etc.)

In the introduction to my dissertation, I outline the problems of pubs in their full scope and historical context.

In their historic development and with respect to the purpose they serve, three basic forms of guest facilities can be distinguished: pubs (taverns) - predominantly for local residents, pubs serving as informal hotels - mainly for travellers, and pleasure inns - chiefly for holiday-makers. For the sake of better orientation and the elucidation of differences, I present a historical analysis and give examples of each of the above-mentioned types.

A completing overview of foreign examples is a significant part of my dissertation in the sense of presenting lucid illustrations of distinctly differing architectural specifics of structures, i.e. their distinctiveness and identity. These examples show that the irreplaceability and importance of the above-mentioned architectural aspects, which motivated my work, are obvious.

In my dissertation, I only focus my detailed attention on village pubs (taverns) as a type of guest facilities distinctive of their characteristic simple image. I have decided on this subject on the basis of the following important facts, as they emerged from previous historical developments:

- These facilities are located exclusively within the built-up area, and they constitute an important part of its civic facilities, which frame the broader scope of my dissertation,
- the pubs have many years of tradition, they form a pronounced characteristic element of the entire environment and they are one of the main underpinnings of the environment's distinctive character (especially in small municipalities) - which is an important factor from the viewpoint of the objective of my dissertation,
- as long as they exist in their pure form, i.e. as facilities predominantly serving local people - residents ("regulars"), they often pose problems for economic reasons.

In the following analysis of the contemporary village pub (tavern), I have focused my detailed investigation on facts affecting its existence and formation in the context of the broad environment and also on the typological, technical, and creative aspects of the subject.

The influence of the social situation is also marked: political and social developments, civilising factors, and the social situation - all these undoubtedly have an impact on the creation of the architectural component of the village environment.

I discuss the direct effects of social conditions on the formation of a village pub from the standpoint of social demand (i.e. the needs of interpersonal communication, mutual information, assembling and group belonging, bringing various cohorts together while preserving the uniqueness of every person, the overcoming of inhibitions, the preservation of traditions, recreation, leisure, entertainment, consumption), and from the perspective of specific local conditions (number of customers).

I consider the following information, resulting from the analysis, as the most important:

- the pub - tavern - is one of the architecturally most marked village-forming elements which affects the character of a place,
- it has its own justification and social relevance: it is obvious that, unlike some other facilities, which may not be in every village, a pub will be required practically in all municipalities, no matter how small,
- in the absolute sense, the existence of the pub is not endangered, but for the most part it is obvious that not all village pubs are being sensitively remodelled (or redesigned) and that in a considerable number of cases, inappropriate interference with the singular nature of the environment occurs (excessive advertising, dilapidated building, inappropriate expansion of the range of products in the pub's retail space etc.). A frequent reason for this is the owner's inadequate capital while the customer base is low, low profitability of the pub's operation, or the owner's not knowing how the situation should be tackled,
- in some particular cases, the closing of the original pub cannot be ruled out owing to the lack of profitability of the operation or to the owner's incompetence or lack of interest; as a consequence of this, a new establishment may be founded as a substitute for the defunct pub; this, however, is always a loss as far as the preservation of values of the given environment is concerned.

My proposed solution, made on the basis of the above-mentioned information, has been focused not only on the architectural sphere but also on the problem of how to create economic prerequisites for a high-quality architectural implementation, always after a detailed analysis of possibilities.

As regards the creation of economic prerequisites for the preservation of the existence of the pubs whose operation is unprofitable at present, I submit suggestions about how the pub's activities could be extended by parallel or complementary activities, which I specify, and the implementation of which could directly affect the village pub architecture.

As far as the architectural solutions to the remodelling or new-building of village pubs is concerned, I wish to point out that the information provided by detailed municipal plans and village renewal programs cannot be neglected but, on the other hand, must be considered as minimal. I present more detailed and in-depth information in the form of lists of possibilities and sets of recommendations separately, with respect to modern standpoints; these standpoints relate to operation and space and they can be categorised as typological, technical, and creative ones.

While the typological and technical recommendations are based on exact thinking and intuition and their implementation poses no problems, the utilisation of the creative recommendations is a very sensitive step because of their intuitive nature, requiring an understanding of their correct place in the process of architectural design. For this reason, I suggest in my work that, before starting the creative conception of the design and in the process of seeking the creative conception, traditional characteristic features of the given village should always be specified in the course of the analytical preparation. I mention in my work that reference lists of fragments of village building architecture can be used as a guide and inspiration; also, a knowledge of regulations, set by the particular regional plan, is necessary; finally, one must read the literature detailing local and regional historical specifics. I consider the use of traditional signs in the new design as one of the fundamental steps which may help ensure the continuity of the village's uniqueness.

Under the above-stated assumption, the relevant detailed sets of recommendations can then be used in the creative conception design proper.

This paper should serve the needs of municipalities, either as a complement to the Village Renewal Project or separately, so that both the expert and lay public (designers, builders, investors, operators, mayors, and residents) can orientate themselves during the decision-taking process for the planning of the given environment. It is an in-depth study, arranged in such a way that either the document as a whole can be used, or only individual parts can be used.

As far as the designers are concerned, one can assume that they will use this work individually: not only its final part - the "solution", completed with a set of recommendations, but also its "analytical part", as a guide for the elaboration of a wider contextual basis for the given particular architectural solution.

7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ALTMAN, K.: Krčemné Brno. O hostincích, kavárnách a hotelech, ale také o hospodách, výčepech a putykách v moravské metropoli. 1. vyd., Brno 1993.
- [2] STANĚK, J.: Blahoslavený sládek. Kapitoly z dějin piva. 2. vyd., Praha 1998.
- [3] KREJČÍ, M.: Zadáno pro pány hosty. 1. vyd., Praha 1989.
- [4] Malý breviář pivovarů. 1. vyd., Praha 1992.
- [5] Ústav pro českou literaturu AV ČR: Hospody a pivo v české společnosti. 1.vyd., Praha 1997.
- [6] NORBERT-SCHULZ, CH.: Genius loci, 1. vyd., Praha 1994.
- [7] KNOPP, A. a kol.: Vesnice. Stavby a krajiny mají svůj řád. Svazek 2., 1. vyd., Brno 1994.
- [8] FROLEC, V.: Lidová architektura na Moravě a ve Slezsku. 1. vyd., Brno, 1974.
- [9] RIESMAN, D.: Osamělý dav. 1. vyd., Praha 1968.

- [10] SCHMEIDLER, K.: Sociologie v architektonické a urbanistické tvorbě. 1. vyd., Brno 1997.
- [11] ANDRLE, A.: Urbanismus a územní rozvoj 1998, 1, s. 58, 62, 63; 4, s. 29, 30, 32, 34.
- [12] GLÜCK, A. - MAGEL, H. a kol.: Venkov má budoucnost. 1. vyd., Praha 1992.
- [13] DLABAL, S. : Interiéry v pohostinství. 1. vyd., Praha 1992.
- [14] NEUFERT, E.: Navrhování staveb. 33. vyd., Praha 1995, s. 212 – 217, 397 – 403.
- [15] GIDDENS, A.: Důsledky modernity. 1. vyd., Praha 1998.
- [16] SAPARD, <http://www.mmr.cz/cz/regional/sapard>
- [17] PINKA, J. – PTÁČNÍK, S.: Článek „Hospody málo vydělávají a mnoho jich zřejmě zanikne“, Právo, 15.8.1998.
- [18] OLŠOVSKÝ, J.: Slovník filosofických pojmů současnosti, 1. vyd., Praha 1999, s. 161, 162.
- [19] BENEŠ, M.: Monotonie nových obytných souborů, 1, vyd., Praha 1989, s. 21, 87.
- [20] SEDLÁČEK, J. – TUREK, J.: Občanské stavby. Typologie budov pro cestovní ruch a veřejné stravování. 1. vyd., Praha 1989.
- [21] FROLEC, V. – VÁŘEKA, J.: Lidová architektura. 1. vyd., Bratislava 1983.
- [22] ŠKABRADA, J. – VODĚRA, S.: Vesnické stavby a jejich úprava. 1. vyd., Praha 1975.
- [23] KURIAL, A.: Katalog lidové architektury, část první – Okres Gottwaldov. 1. vyd., Brno 1978.
- [24] Program PHARE, <http://europa.eu.int>
- [25] MENCL, V.: Lidová architektura v Československu. 1. vyd., Praha 1980.
- [26] Teorie a kritika architektury. Regionalismus a internacionalismus v soudobé architektuře. 1. sv., 1. vyd., Praha 1999.
- [27] Anketa Současná tvorba a její kořeny. Architekt, XLV/I. ročník měsíčníku, 1999, 1, s. 26.

Právní předpisy:

- [28] Stavební zákon – Úplné znění zákona č. 50/1976 Sb., 1. vyd., Praha 1998.
- [29] Vyhláška č. 132/1998 Sb., 1. vyd., Praha 1998.
- [30] Vyhláška č. 137/1998 Sb., 1. vyd., Praha 1998.
- [31] Prago-gastro servis : Podmínky pro provozování koncesované živnosti „Hostinská činnost“; Hygienické předpisy pro provoz společného stravování, Praha 1995.

Prameny obrazových příloh:

- [7], [8], [13], [14], [20], [21], [22]

- [32] Národopisná výstava v Praze 1895 (sborník). 1. vyd., Praha 1895, s. 102.
- [33] PAZDERKA, J.: AD, 3, 1998, s. 14.
- [34] Vesnické lidové stavby. Kalendář 1999.
- [35] Lanškroun a okolí. Kalendář 2000.
- [36] Jeseníky – Rejvíz. Pohlednice.
- [37] Archiv města Brna.
- [38] Materiály majitele.
- [39] Materiály vlastní.
- [40] Materiály FA VUT v Brně.
- [41] ŠTĚPÁN, L.: Lidové stavitelství v plánech a mapách východočeských archivů. Technické a společenské stavby. Svazek 1., 1. vyd., Ústí nad Labem 1990.
- [42] Internet (vyhledávač Alta Vistou)
- [43] TRNKA, Pavel, RNDr.

Jiné prameny:

- [44] SCHWARZENEGGER, Sylva, Ing.arch.: Neulengbach. Informace – vesnická hospoda – Rakousko.

8. CURRICULUM VITAE AUTORKY

Osobní data

Příjmení: Dračková

Jméno: Simona

Titul: Ing. arch.

Datum narození: 2. 6. 1971

Místo narození: Brno

Národnost: česká

Vzdělání

1977 – 1985 Základní škola Hroznová 1, Brno

1985 – 1989 Gymnázium Elgartova 3, Brno

Maturita 2.6.1989

1989 – 1994 Fakulta architektury VUT, Poříčí 5, Brno

Studium ukončeno státní zkouškou 15.12.1994

Diplomová práce: Lapidárium Špilberk - návrh variabilní expozice

1996 - Prezenční forma PGS na FA VUT Brno, Ústav architektury venkova

Státní doktorská zkouška 22.6.1999

Teze disertační práce: „Občanská vybavenost vesnic v procesu jejich obnovy. Venkovská hospoda z hlediska uchování identity a svébytnosti místa“. FA VUT Brno, 1999

- 1997 - Kurz „Efektivní revitalizace měst a regionů“, Brno – Glasgow
Certifikát – červen 1997
- 1999 - Změna PGS z prezenční formy na distanční
Znalost jazyků: Angličtina
- Praxe**
- 1995 – 1996 ARPOS spol. s r.o. – zaměstnaná jako architektka – projektantka
- 1996 –1999 Ateliérová výuka v rámci PGS
- 1996 - Zapojení do grantu FRVŠ: „Koncepce a obnova veřejných prostorů“, (FR 580262, pod vedením řešitele Doc. Ing. arch. Jana Koutného, CSc.)
- 2000 - OSVČ – samostatná architektka

Práce vztahující se k řešené problematice

Publikace

- Občanské stavby na venkově z hlediska uchování identity a svébytnosti místa. In: vědeckopedagogická konference 1998, Brno 1998, s.77.
- Občanská vybavenost vesnic v procesu jejich obnovy – hospody. In: III. vědecká konference doktorandů a pedagogů, Brno 1999, s. 58.
- Hospoda na vesnici z hlediska svébytnosti a identity s místem. In: Vědecká konference doktorandů a pedagogů 2000, Brno 2000, s. 39.

Architektonické projekční práce

- Oslavany – dostavba Dělnického domu - III. etapa - letní areál s pohostinským zařízením (1995, architektonická studie a prováděcí projekt, spolu s Doc. Ing. Arch. E. Vodičkovou, Csc.).
- Nové Mlýny – plovoucí pláž Milovice s variantním řešením pohostinského zařízení (1995, urbanistická studie rekreačních zón, spolu s Ing. arch. M. Hučíkem).
- Oslavany – dostavba Dělnického domu – návrh mobiliáře hospodského odbytového prostoru letního areálu (1995, architektonická a interiérová studie, výrobní výkresy).
- Pasohlávky – restaurace a hotel U jezera - výtvarný návrh konstrukce terasy jako rozšíření odbytového prostoru restaurace, oplocení a drobných architektonických prvků (1996, architektonická studie).
- Restaurace a vinárna v Prušánkách - rekonverze objektu myslivny (1996, architektonická studie a spolupráce na prováděcím projektu, spolu s Ing. P. Šoukalem).
- Říčany – rekonstrukce rekreačního ubytovacího zařízení s hostinským zařízením, investor – p. Krátký (1996, architektonická studie a návrh interiéru včetně výrobních výkresů, realizace).
- Hospoda v Ludkovicích – rekonstrukce a rozšíření o doplňkový provoz řeznictví (1999, architektonická ideová studie).